

1. ÜNİTE GİRİŞ

“Türk dili, dillerin en zenginlerindedir,
yeter ki bu dil şuurla işlensin.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

12.Sınıf Edebiyat 1.Ünite Giriş Özeti PDF - 12.Sınıf Edebiyat 1. Ünite Konu Anlatımı PDF

Bu ünite, edebiyat ile felsefe arasındaki ilişkiyi, edebiyat ile psikoloji ve psikiyatri arasındaki ilişkiyi, dilin tarihî süreç içerisindeki değişimini etkileyen sebepleri ve ilk örneklerden günümüze Türkçenin önemli sözlüklerini, öğreneceğiz.

EDEBİYAT VE FELSEFE İLİŞKİSİ

Konusu insan olan ve dili araç olarak kullanan edebiyatın felsefe, psikoloji, coğrafya gibi pek çok bilimle ilişkisi vardır. **Bir şair ya da yazarın görüş ve düşüncelerinin felsefi bir görüşle uzaktan veya yakından bir ilişkisinin olması kaçınılmazdır.** Edebî bir eser ortaya koyan sanatçı da **eserlerine bu görüş ve düşüncelerini yansıtacaktır.** O yüzden edebiyatla felsefe birbirleriyle sıkı bir ilişki içindedir.

Edebiyat-felsefe ilişkisinin bir başka kaçınılmaz zorunluluğu da, **her ikisinin de dil üzerine inşa edilmiş** olmalarıdır. Gerek yazar ve şairin duygu, hayal, intiba, gözlem ve düşüncelerini; gerekse filozofun düşüncelerini diğer insanlara aktarabilecekleri tek iletişim vasıtası dildir. Elbette edebiyatın diliyle felsefenin dili birbirinden çok farklı ve başkadır.

EDEBİYAT İLE PSİKOLOJİ VE PSİKİYATRİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Edebiyat, insan yaşamını konu alır; bu nedenle edebiyatla psikoloji sıkı bir ilişki içindedir. Edebiyatın kimi türlerinde örneğin **gerçekçi hikâyelerde, romanlarda, oyunlarda; psikolojik bir olayın içinde yaşayan insanın betimleme ya da ruhsal çözümlemesi yapılır.** Böylelikle edebiyatın bilim, psikoloji ve psikiyatriyle ilişkisi ortaya çıkar.

Psikolojinin edebiyata vereceği en büyük desteklerden biri, yine onun ruhuna uygun olan insanın iç evreniyle ilgili tespitleri olacaktır. **Özellikle roman ve hikâye tahlillerinde başvurulan şahıs kadrosu tasniflerinde psikolojiden oldukça detaylı bilgiler alınabilir.**

DİLİN TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ DEĞİŞİMİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER

Dil, canlı bir varlıktır.

Dil, olmuş bitmiş, sona ermiş, son şeklini almış, belli bir kalıba dökülmüş ve donmuş bir varlık değildir. O, kuralları içinde, başlangıçtan beri, **kesintisiz bir şekilde devam etmiş, bu devamlılık içinde, kendini yenileyerek bazı değişikliklere** uğramıştır.

Dil, toplum hayatı ile birlikte yürür. **Toplumdaki değişimler dile de yansır.** Bunun için dilin kelime varlığı son şeklini almış, tamamlanmış, altına çizgi çekilmiş bir sayı değildir. Dil, **yeni nesne ve kavramlara kendi imkânları ile yeni karşılıklar** bulur. Dil, durmadan yeni kelimeler üretir.

Örneğin, **Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinden sonra** Türkçe, kendine Arapça ve Farsçadan bir çok sözcük edinmiştir. Yine Türkler **göçebe hayattan yerleşik hayata** geçince, yerleşik hayat ile ilgili sözcükler için **yeni karşılıklar, yeni kelimeler türetilmiştir.**

Dil değişimi her zaman olumlu yönde olmaz, bazen yabancı sözcüklerin dile fazlaca yerleştiği dönemler olur. Türkçe karşılıkları varken yabancı sözcüklerin kullanılması dilin değişimini olumsuz etkileyen bir toplumsal etkendir.

Eskimolarda, "kar"ın yaşama düzeni bakımından taşıdığı önem dolayısıyla, yavaş yavaş yağan kar, kuru rüzgârla savrulan kar, toz halinde uçuşan kar, ıslak olarak buzlanmış kar, üstü buz tutmuş kar, ev yapmakta kullanılan ve kalıp halinde kesilebilen kuru kar türleri için hep ayrı ayrı kelimeler bulunmaktadır. Görülüyor ki, diller, **toplumların duygu ve düşünce tarzına, sosyal durumlarına, oturdukları yerlere ve iklim şartlarına, tarihteki geçmişlerine, zaman içinde uğradıkları değişime ve gelişmelere göre,** şekil ve işleyiş bakımından birbirinden ayrı birer biçimlenmeye uğramışlardır.



İLK ÖRNEKLERDEN GÜNÜMÜZE TÜRKÇENİN ÖNEMLİ SÖZLÜKLERİ

Türk dilinin ilk sözlüğü, Kâşgarlı Mahmud'un yazdığı Divanü Lügâti't-Türk'tür. Türk topluluklarının dili, edebiyatı, yaşayışı ve âdetleri üzerine yirmi yıla yakın malzeme topladıktan sonra Bağdat'a gelen Kâşgarlı, 1072 yılında yazmaya başladığı eserini **1074 yılında** tamamlayarak Halife Muktedî Biemrillah'a sunmuştur. **Divanü Lügâti't-Türk**, bütün Türk illerini ve dillerini kapsayan, bin yıl öncesinin Türk toplulukları hakkında önemli bilgiler içeren kaynak eserdir.

Mukaddimetü'l-Edeb, Divanü Lügâti't-Türk'ten yaklaşık altmış yıl sonra ise Harezmi sahasında hazırlanmış olan, Arapça öğrenmek isteyenlere yararlı olabilecek bir eserdir. Türk asıllı olmakla birlikte Arap sözlükçülük geleneğinde önemli bir yere sahip olan **Zemahşeri'nin yazdığı** bu eser, Harezmi Türkçesi için dil malzemesi içermektedir.

Codex Cumanicus, Karadeniz'in kuzeyinde yaşamış olan **Kuman (Kıpçak)** Türklerinin söz varlığı ve sözlü edebiyat ürünleri ile ilgili derlemelerden oluşur, XIII. yüzyıl sonlarında hazırlandığı sanılmaktadır. Kumanların dil malzemesinin Latin harfleriyle ortaya konulduğu eserin ilk bölümü Kuman Türkçesinin söz varlığı ile birlikte dil bilgisi kurallarından oluşmaktadır. İtalyanlar tarafından hazırlanmış olabileceğinden 'İtalyan bölümü' diye adlandırılan eserin bu bölümünde Latince sözcüklerin Farsça ve Kıpçakça karşılıkları verilmiştir.

Türkçeden Türkçeye sözlükler ise XVIII. yüzyıldan itibaren hazırlanmaya başlanacaktır. **Mehmed Esad Efendi'nin Lehcetü'l-lügat** (XVIII. yüzyıl), **James W. Redhouse'un Müntahabat-ı Türkiyye** (1842) ve **Müntahabat-ı Lügat-ı Osmaniyye** (1852), **Ahmed Vefik Paşa'nın Lehce-i Osmani** (1876) ve nihayet **Şemseddin Sami'nin Kamus-ı Türki** (1900) adlı sözlükleri Türk sözlükçülüğünün en önemli ürünlerinden yalnızca birkaçıdır. Bunlar içerisinde Kamus-ı Türki kendisinden sonra hazırlanan pek çok sözlüğe kaynaklık etmiş, sözlükçülüğümüzün dönüm noktalarından olmuştur.

2. ÜNİTE HİKÂYE

“Yaşamı güzelleştiren, insanı hayata bağlayan, öz duygularla zenginleştiren; edebiyattır.”

Suut Kemal YETKİN

[12.Sınıf Edebiyat 2.Ünite Özeti PDF](#) - [12.Sınıf Edebiyat 2.Ünite Hikaye Konu Anlatımı PDF](#)

Bu ünite, 1960 sonrası Türk edebiyatındaki hikâye anlayışını ve küçürek (minimal) hikâyelerin özelliklerini öğreneceğiz.

1960 SONRASI HİKÂYE ANLAYIŞI

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren hikâyeciliğimizin öncü isimleri Memduh Şevket Esenal, Sait Faik Abasıyanık, Sabahattin Ali, Haldun Taner gibi sanatçılar olmuştur. Bu sanatçıların açtığı yollar; birçok yazarın yeni ürünleriyle çeşitlenmiş, zenginleşmiş ve hikâye sanatının nitelikli örneklerinin verilmesine zemin hazırlamıştır.

1950'lerden sonra özellikle şekil yönünden yenilikler ve tema çeşitliliği, hikâye dünyamızda büyük gelişmeler oluşturmuştur. Tema ve şekil yönünden çeşitlenen hikâye türünün gelişiminde Orhan Kemal, Oktay Akbal, Necati Cumalı, Orhan Duru gibi sanatçıların yanında Mustafa Kutlu'nun da önemli bir yeri vardır.

Cumhuriyet Dönemi hikâyeciliğinde, özellikle 1960 sonrasında, artık geleneksel anlatımın dışında gelişen bir sanat anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu dönemde bir yandan toplumsal gerçekçilik gelişirken bir yandan da yazarlar, toplumsal sorunların getirdiği tedirginlik ve bunalımları psikolojik çözümlerle okuyucuya yansıtmışlardır. Bu dönemden sonraki hikâye yazarlarının değişmeyen ortak özellikleri, alışlagelmiş tema ve kurgulardan sıyrılarak yeni arayışlara yönelmeleridir. Yeni ifade yolları arayan ve farklı teknikleri eserlerinde kullanmaya çalışan sanatçılar, edebiyatta modernist anlayışla ürünlerini vermeye başlamışlardır.

Modernist eğilim taşıyan eserler, toplumla beraber bireyi de önemsemmiştir.

Modernizmi esas alan eserlerde dil ve anlatımda geleneksel tekniklerin dışına çıkılarak bilinç akışı, iç konuşma, geriye dönüş gibi anlatım tekniklerine yer verilmiştir. Klasik eserlerde temel alınan olay, karakter, çevre unsurları önemsizleştirilmiş; simge, imge, bakış açısı, ironi, çağrışım önem kazanmıştır.

Modern yaşamdaki bireyin bunalımı, toplumla çatışması, yalnızlığı, huzursuzluğu, topluma yabancılaşmasının anlatıldığı bu eserlerde **sıradan bir zaman akışı kullanılmaz; eserdeki kişi veya kişiler aynı zaman dilimi içinde değişik zaman dilimlerini** yaşar.

Modernizmle birlikte özellikle gerçeklerin görüldükleri gibi olmadığı anlayışı yerleşmiş, yerleşik kuralları ve toplumun sıradanlığını eleştirme düşüncesi ağırlık kazanmıştır.

Türk edebiyatında **Ferit Edgü, Bilge Karasu, Orhan Pamuk, Adalet Ağaoğlu, Nezihe Meriç, Pınar Kür, Latife Tekin, Yusuf Atılgan** gibi sanatçıların eserlerinde modernizmin izleri görülür.

KÜÇÜREK HİKÂYE (MİNİMAL HİKÂYE)

Bu hikâyeler; **betimlemeye ve çözülemeye dayanmayan, yalnızca bir anın saptaması olan anlatılardır.** Çok kısa olmalarına rağmen bu hikâyeler yazarının dile hâkimiyetini, kelime dağarcığını, kurgu yeteneğini, duyu ve düşünce dünyasının derinliğini gösteren yoğun anlatımlardır. Küçürek hikâye uzadıkça okuru uyarır, vurucu etkisini yitirir.

Küçürek hikâyeler, az sayıdaki kelimeyle yoğun anlamlar aktarma gücüne sahip olan sanatsal iletişim araçlarıdır. **Küçürek hikâyenin üç önemli belirleyici özelliği** vardır: **Kısalık, yoğunluk ve birlik.** Bu tür hikâyede **anlam yoğunluğu, doku zenginliği ve biçim sıklığı** dikkat çeker. Hikâyenin **içeriksel ve nesnel ölçüleri, küçük boyutlara** sahiptir. Yazar, okuyucu üzerinde sanatsal bir etki yaratmak ve bu etkiyi artırmak amacıyla **hikâyenin içeriğinin boyutlarını kasıtlı olarak küçültür.** Bu nedenle kelime eksiltme, zaman-mekân ayrıntılarını silme ve bir urumu minyatürleştirme küçürek hikâyelerin en çok yararlandığı anlatı unsurlarıdır.

Ferit Edgü, Haydar Ergülen, Hulki Aktunç, Necati Tosuner, Vüs'at O. Bener, Murat Yalçın gibi sanatçılar küçürek hikâye tarzında eser veren sanatçılardandır.



3. ÜNİTE ŞİİR

“Şiir, söylemekten ziyade bir susma işidir.”

Ahmet Hamdi TANPINAR

12.Sınıf Edebiyat 3.Ünite Özeti Şiir Konu Anlatımı PDF

Bu ünite, "Cumhuriyet sonrası saf şiir anlayışını, Cumhuriyet sonrası (1923-1960) toplumcu eğilimleri yansıtan şiiri, Millî Edebiyat anlayışını yansıtan şiiri, Garip akımını, İkinci Yeni şiirini, dinî değerleri, geleneğe duyarlılığı ve metafizik anlayışı öne çıkaran modern şiiri, 1960 sonrası toplumcu eğilimleri yansıtan şiiri, 1980 sonrası Türk şiirini, Cumhuriyet sonrası halk şiirini" öğreneceğiz.

CUMHURİYET DÖNEMİ SAF (ÖZ) ŞİİR ANLAYIŞI

[11. Sınıfta saf şiir anlayışından](#) söz etmiştik hatırlarsanız. Cumhuriyet Dönemi'nde 1940-1960 yılları arasında da oldukça etkili olan saf şiirin özellikleri bu dönemde de çok değişmedi.

Öz şiir, **Ahmet Hamdi Tanpınar, Necip Fazıl Kısakürek, Asaf Halet Çelebi, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Behçet Necatigil** gibi sanatçılarla önemli bir şiir geleneği hâline gelmiştir.

Saf şiir, **şiirde dili her şeyin üstünde tutmuş ve divan şiirinin biçimci yapısından da etkilenmiştir.** Bu anlayışla yazılan **şiirlerde ahenk, güzel ve etkili söyleyiş** önemlidir.

Bu şiir geleneğinde amaç, **dilde saflaşmayı sağlayarak rahat söyleyişi bulabilmektir.** Saf şiirde siyaset ve toplumcu görüşler şiirin dışında bırakılmıştır.

Masal, rüya, mit, zaman gibi düşsel temaların yanı sıra aşk, ölüm, ayrılık, yalnızlık gibi **bireysel temalar** da bu şiirlerde sıklıkla işlenmiştir.

Saf şiir sanatçıları, şiirselliği sadece ölçü ve kafiyenin gücünde değil imgelerin yeniliği, tazeliği, şiirde seçtikleri kelimelerin oluşturduğu ses ve uyum zenginliğinde aramışlardır. Öncülüğünü Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Haşim'in yaptığı saf şiir anlayışının oluşmasında Fransız edebiyatında ortaya çıkan **sembolizm akımının etkisi** vardır.

SEMBOLİZM

Sembolizm, şiirde gerçekçiliği savunan parnasizm akımına bir tepki olarak XIX. yy.ın sonlarında ortaya çıkmıştır. Sembolizm sanatçıları, **şiirde kendi izlenimlerine ağırlık vermişler**; biçimi, anlam kapalılığını, ahengi, müzikaliteyi her şeyden üstün tutmuşlardır.

Duyguları kelimelerin ses değeriyle sezdirme, onların şiirlerinin başlıca özellikleridir. Dış dünyadan algıladıklarımız sembolizme göre **dış gerçekliğin kendisi değil onlarla ilgili birtakım izlenimlerdir**. Bu da kişiden kişiye değişen bir olgudur.

Bu durum şairin algılarını kendi iç dünyasına çevirmesini sağlar. Ancak onlar iç dünyalarını simgelerle anlatmışlardır.

Açıklığa değil kapalılığa, anlatmaya değil sezdirme ve telkine yönelmişlerdir.

Charles Baudelaire (Şarl Bodler), Arthur Rimbaud (Artür Rembo), Paul Verlaine (Pol Verlen), Stephane Mallarme (Stefan Malarme), Paul Valery (Pol Valeri) dünya edebiyatında sembolizmin öncü isimleridir.

Türk edebiyatında ise **Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dırnas** şiirlerinde sembolizm akımının etkilerinin görüldüğü sanatçılarıdır.

TOPLUMCU GERÇEKÇİ ŞİİR ANLAYIŞI

Toplumcu gerçekçi anlayışının önemli özellikleri; biçimde **"serbest şiir" anlayışını kullanmak** ve yaygınlaştırmak, içerikte ise ideolojik ve siyasal konuları işlemektir.

Divan, halk ve Batı edebiyatı nazım şekillerinin **ölçü, kafiye, mısra kümelenmesi gibi kurallarını dikkate almayan**; Batı'dan alınan bir nazım biçimi olan **serbest nazmı** Türk edebiyatında kullanan önemli isimlerden biri **Nâzım Hikmet'tir**.

Toplumcu gerçekçi şiir; **bir düşünceye ve ideolojiye bağlı kalarak halkın çektiği sıkıntılara ve yoksulluğa değinen, kimi zaman insanlara çözüm yolları gösteren, tüm insanlığın mutlu olacağı güzel bir geleceğe işaret eden şiir** anlayışıdır.

Toplumcu gerçekçi şairler şiirlerinde, o güne kadar değinilmemiş konulara ve kavramlara yer vermişlerdir. **"Halkçılık, köycülük, hümanizm"** gibi fikirler bu sanatçıları etkilemiştir.

Toplumcu gerçekçilere göre sanat, toplumu sadece yansıtan bir ayna değildir; **aynı zamanda toplumu değiştirecek araçlardan** da biridir.

FÜTÜRİZM

Edebiyatta fütürizmin kurucusu **Marinetti'dir (Marinetti)**. Fütüristler sanat anlayışlarını 1909 yılında Figaro gazetesinde yayımladıkları bir bildiriyle ortaya koymuşlardır.

Özgürce seçilen kelimeler, kuralsız anlatım, otomatik yazı fütüristlerin kullandıkları biçimsel öğelerdir. Fütürizm bu nitelikleriyle dadaizm ve sürrealizm akımlarını da etkilemiştir.

Fütürizm; **modern hayatın hareketliliğini, ilerlemeyi, değişimi ve hızı** yüceltmıştır.

Fütürist sanatçılar; **sanatın, hareketsizliği değil hızı, dinamizmi ve makineyi anlatması gerektiğini** savunmuşlardır.

Nâzım Hikmet fütürizmin Rus edebiyatındaki önemli temsilcileri arasında sayılan Mayakovski'den etkilenerek Türk edebiyatında bu akımın özelliklerinin görüldüğü şiirler yazmıştır.

MİLLÎ EDEBİYAT ANLAYIŞINI YANSITAN ŞİİR (MEMLEKET EDEBİYATI)

Cumhuriyet'ten önce ortaya çıkan **Millî Edebiyat anlayışı Cumhuriyet kurulduktan sonra da etkisini devam ettirmiştir**. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda "Millî Edebiyat Anlayışını Yansıtan Şiir" olarak adlandırılan bu gelenek, **folklor ve milliyetçilik gibi iki önemli kaynaktan** beslenmiştir.

Millî Edebiyat anlayışını sürdüren sanatçılar ve ortaya koydukları eserler "**Memleket Edebiyatı**" adıyla da bilinmektedir.

Millî edebiyat anlayışını sürdüren şairlerin şiirlerinde, **halk şiirinden alınan biçimsel özellikler önemli yer tutmuştur. Hece ölçüsü, nazım şekilleri, halkın konuştuğu sade dil**, bu kuşağın şiirlerinde kullanılmaya devam etmiştir.

Millî Edebiyat anlayışını yansıtan şair kuşağı içerisinde **Arif Nihat Asya ile birlikte Kemalettin Kamu, Ömer Bedrettin Uşaklı, Zeki Ömer Defne, Ahmet Kutsi Tecer, Behçet Kemal Çağlar, İbrahim Alaettin Gövsa, Orhan Şaik Gökyay, Necmettin Halil Onan** gibi sanatçılar yer almıştır.

GARİP AKIMI (BİRİNCİ YENİ)

Garip şairleri geleneksel şiirde yer alan **kafiye, redif, ölçü gibi öğelerin önemsiz olduğunu** savunmuşlardır. Onlara göre **edebî sanatlar ve konuşma dilinden farklı, süslü bir edebiyat dili gereksizdir**.

Bu anlayışa göre şiir, halkın konuştuğu sade dille ve halka ait söyleyişle yazılan ve anlamı öne çıkaran bir nitelikte olmalıdır. Garip şairlerine göre **şiir, sıradan insanları ve onların hayatını konu edinmeli; sanattan, süslü söylemlerden uzak** olmalıdır.

Garip akımı içinde yer alan şairler **Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat Horozcu'dur**.

Akım, adını üç şairin şiirlerinin yer aldığı ve 1941 yılında yayımlanan **Garip** adlı kitaptan almıştır. Garip akımı, daha sonra "**Birinci Yeni**" adıyla da anılmıştır.

İKİNCİ YENİ

İkinci Yeni şiirinde **anlaşılabilirlik yerine kapalılık, somut yerine soyut kavramlar** gelmiştir. Biçime ve **imgeye öncelik veren bu anlayış**, konuşma dilinden ve halk dilinin ortak değerlerinden uzaklaşmıştır.

İkinci Yeni şairleri; **şiiri, çağrışım yönünden zenginleştirmekle beraber toplumdan geniş ölçüde uzaklaştırmıştır**. Bu şairler şiirde benimsedikleri dille, yaşanan gerçekler arasındaki bağlantıyı koparmıştır.

İkinci yeni şairlerinin şiirlerinde **kelimeleri değiştirmesi, dilde olmayan ya da kullanılmayan yeni kelimeler uydurması, cümlenin söz dizimini bozması**, kapalı ve zor bir şiir dili ortaya çıkarmıştır.

Bu kapalı anlatım da beraberinde hayal gücüne dayalı çok anlamlılığı getirmiştir.

Bu anlayıştaki şairler **anlamdan kurtulmak, soyutluğu sağlamak için duyulmadık yeni kelimeler** de üretme yoluna gitmişlerdir. **Yeni tamlamalar uydurup kelimeleri temel anlamlarından uzak bir anlam örgüsü içinde kullanmaya** ağırlık vermişlerdir.

İkinci Yeniciler, kelimeler arasındaki anlamsal bağlantıları kopararak yeni görüntüler oluşturma yolunu seçmişlerdir.

Cemal Süreya, Turgut Uyar, Edip Cansever, İlhan Berk, Ece Ayhan, Sezai Karakoç, Ülkü Tamer gibi sanatçılar İkinci Yeni şairi olarak tanınmışlardır. İkinci Yeni şiir anlayışının gelişmesinde XX. yy.da ortaya çıkan sürrealizm ve dadaizm akımları etkili olmuştur.

SÜRREALİZM

Sürrealizmin (gerçeküstücülük) esasları, 1924 yılında Andre Breton (Andre Breton) tarafından yayımlanan bir bildiriyle duyurulmuştur.

Bu akım herhangi **bir estetik ve ahlaki kaygıya, aklın denetimine bağlı kalmadan düşüncenin ortaya konmasını** savunmuştur.

Sürrealistlerin malzemesi; **aklın ve iradenin dışında kendiliğinden otomatik olarak ortaya çıkan ruhsal olaylar, rüyalar ve bilinçaltından gelen çağrışımlardır**.

Sürrealizm, bu ruhsal olayları hiçbir müdahalede bulunmadan oldukları gibi aktarmaktadır.

Bu yaklaşımla sürrealistler, realizme karşı çıkmışlardır. Sürrealistler, Sigmund Freud'un (Sigmund Froyd) Psikanalist Kuramı'nın etkisiyle bilinçaltını ortaya çıkarmaya çalışmışlardır.

DADAİZM

Dadaizm ise Tristan Tzara (Tristan Zara) ve arkadaşları tarafından Fransız edebiyatında XX. yy. başlarında geliştirilen bir akımdır.

Dadaizm, I. Dünya Savaşı'nın hemen ardından doğan umutsuzluk ve güvensizlik ortamının ürünüdür.

Yerleşik dil ve estetik kuralların tümünü reddeden bu akım, kapalılığa yönelip çağrışımları temel almıştır.

Fransızcada "oyuncak tahta at" anlamındaki "dada" kelimesini kendisine rastgele ad olarak seçen bu akım 1921 yılına kadar devam etmiştir.

İSLAMİ GELENEĞE YASLANAN ŞİİR

Türk edebiyatında İslami geleneğin önemli şairlerinden Mehmet Akif Ersoy'un öncüsü olduğu bu çizgide **Necip Fazıl Kısakürek** ve ardından **Sezai Karakoç**, kendilerine özgü şiir anlayışlarıyla sonraki kuşakları etkilemişlerdir.

Asaf Halet Çelebi, İsmet Özel, Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Nuri Pakdil gibi isimler Türk edebiyatında **dinî değerleri, geleneğe duyarlılığı ve metafizik anlayışı öne çıkaran bir anlayışa** sahip sanatçılardır.

Bu şairlerin eserleri, "mistik, metafizik, geleneğe yaslanan şiir" olarak da bilinmektedir.

Sezai Karakoç, İsmet Özel, Cahit Zarifoğlu gibi isimler İkinci Yeni üslubu ve biçimi ile şiir yazan ama İslami geleneğe bağlı şairlerdir.

1960 SONRASI TOPLUMCU ŞİİR

1960 sonrası toplumcu eğilimleri yansıtan şairler, şiirlerinde "yerleşik düzene eleştiri, sınıfsal sorunlar, kadın, doğa, kentleşme sorunları" gibi temaları öne çıkarmışlardır.

Bu şairler şiirlerinde kimi zaman anlamı öne çıkaran, açık ve sade bir üslubu tercih ederken kimi zaman da İkinci Yeni'nin imgeli, kapalı şiir anlayışından etkilenmişlerdir.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda **İsmet Özel, Gülten Akın, Süreyya Berfe, Özkan Mert, Refik Durbaş, Ataul Behramoğlu, Nihat Behram** 1960 sonrası toplumcu gerçekçi şairler olarak tanınmışlardır.

1980 SONRASI ŞİİR

1980 sonrası Türk Şiirinde Şairlerin genel yaklaŐımı "Türk Şiirinin bir bütün olduğu, bu Şiirin hiÇbir ayırım gözetilmeden sahiplenilmesi gerektiği" Őeklinindedir.

Bu dönemde "kent kimliği, ŐehirleŐme" tema olarak öne çıkmıştır. 1980 sonrası Şiir kuŐaĐının en önemli özelliği **tek bir Şiir anlayışından değil, çeŐitli Şiir anlayıŐlarından** söz edilebilmesidir. "ok seslilik" bu kuşağın belirleyici özelliğidir.

1980 sonrası kuŐakta politik ve toplumsal konular arka planda kalırken **bireysel kaygılar ön planda** olmuştur.

Bu kuŐakta yer alan Şairler arasında Tuğrul Tanyol, Haydar Ergülen, Metin Celal, Lale Mldr, Seyhan Erözçelik, Őavkar Altınel, Roni Marguiles, İhsan Deniz, Adnan zer, Osman Hakan A., Akif Kurtuluş, Hüseyin Atlansoy, Enver Ercan, Turgay FiŐekçi, Hüseyin Ferhad, Sina Akyol, Enis Batur, Őkr ErbaŐ, Salih Bolat, Birhan Keskin, Ebubekir Eroğlu, Murathan Mungan, Küçük İskender, Metin Cengiz, Sunay Akın, Akgün Akova, Melisa Gürpinar, Ahmet Erhan, Yaşar Miraç sayılabilir.



Klasikhoca.com

SINAVLAR DEĐİŐE DE SORULAR HEP KLASİK!



12.Sınıf Edebiyat 4.Ünite Özeti Roman Konu Anlatımı

1923 - 1950 Arası Türk Edebiyatında Roman

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte **romancılığımız teknik açıdan gelişmiş**, yeni içeriklerle geniş bir okur kitlesine ulaşmıştır.

1923 -1950 arası dönemde kimi sanatçılar **bazı yönelimlere göre eser verirken kimi sanatçılar da bireysel çalışmalar** yapmıştır.

Bu dönem romanlarında **öne çıkan konulardan biri Kurtuluş Savaşı'dır.**

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun **Yaban**, Halide Edip Adıvar'ın **Ateşten Gömlek ve Vurun Kahpeye**, Kemal Tahir'in **Yorgun Savaşçı**, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın **Sahnenin Dışındakiler**, Tarık Buğra'nın **Küçük Ağa** adlı romanı **Kurtuluş Savaşı'nı ele alan** eserlerdir.

Cumhuriyet'in **ilk on yılında yazarlar, genellikle toplumsal sorunlara yönelmişlerdir.** Cumhuriyet rejimi, **Anadolu yaşamı, Atatürk devrimleri, yoksulluk, olanaksızlık** gibi konularda eserler vermişlerdir.

Sabahattin Ali, Sadri Ertem gibi sanatçılar ezilenlerin haklarını arama gibi belirginleşen **toplumcu gerçekçi yönelimle** eserler yazmıştır.

Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu gibi yazarlar memleket sorunlarına değinen romanlar yazarken Memduh Şevket Esendal gibi yazarlar da daha çok insanın bireysel yaşamını konu edinmiştir.

Aka Gündüz, Mahmut Yesari gibi yazarlar belli bir ileti çerçevesinde oluşturulan eserler verirken **Ahmet Hamdi Tanpınar, Peyami Safa** gibi yazarlar da **bireyin iç sorunlarına değinen** romanlar yazmıştır.

Cumhuriyet Dönemi Türk romanında birçok yazar, **bireyin iç dünyasına yönelik eserler kaleme** almışlar; psikoloji açısından olay, mekân gibi ayrıntılara değinmişlerdir.

Halide Edip Adıvar'ın **Handan**, Peyami Safa'nın **Dokuzuncu Hariciye Koğuşu**, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın **Huzur**, Sâmiha Ayverdi'nin **İnsan ve Şeytan**, Yusuf Atılgan'ın **Aylak Adam**, Erhan Bener'in **Oyuncu** adlı eserleri kişilerin ruhi durumlarının tahlil edilmesi açısından psikolojik romana örnek verilebilir.

Cumhuriyet Dönemi'nde **kimi yazarlar da tezli roman türünde eser** vermiştir. **Tezli roman toplumsal ya da siyasal bir sorunu konu alan ve bunu bir teze dayalı şekilde işleyen roman** türüdür. Anlatıcı, eserinde bir görüşü savunur. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun **Yaban**'ı, Kemal Tahir'in **Devlet Ana**'sı tezli romana örnek verilebilir.

1950 - 1980 Arası Türk Edebiyatında Roman

1950'den itibaren Türk romancılığında farklı yönelimler ortaya çıkmış, birçok sanatçı hem bu yönelimlerin doğrultusunda hem de bireysel yaklaşımlarla eser vermiştir.

1950'li yıllardan itibaren Türk edebiyatında köy ve kasaba gerçeğine değinen romanlar görülmeye başlanır.

Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Kemal Tahir, Mahmut Makal, Dursun Akçam, Necati Cumalı, Tarık Buğra gibi yazarlar köy-kasaba edebiyatı olarak da adlandırılan bu yönelimin önde gelen yazarlarıdır.

Tarihî duyarlılığa sahip **Mustafa Necati Sepetçioğlu, Hüseyin Nihal Atsız** gibi romancılar **tarihsel olayları, kişileri, millî konuları** eserlerinde ele almışlardır.

Sâmiha Ayverdi, Emine Işınsu, Sevinç Çokum, Mustafa Miyasoğlu, Ömer Okçu (Hekimoğlu İsmail), Bahaeddin Özkişi, Rasim Özdenören gibi romancılarımız da **dinî hassasiyeti ön planda** tutarak eserler vermiştir.

1960'lardan itibaren Türk romancılığında "yenilikçi anlayış" da denen, modernizmi esas alan romanlar yazılmıştır.

Modernizmden beslenerek farklı anlatım teknikleri ve postmodernist anlayışla yazılan romanlar ise romancılığımızın farklı bir yönüdür. **Yusuf Atılgan, Adalet Ağaoğlu, Ferit Edgü, Pınar Kür, Oğuz Atay** gibi sanatçılar bu tarzlarda romanlar yazmıştır.

Cumhuriyet Dönemi Türk romanında tarihî olayları ele alan romanlar da yazılmıştır. Bu eserlerde yazarlar geçmişin şanlı dönemlerini anlatarak millî bir uyanış gerçekleştirmeye, topluma tarih bilinci aşılama çalışmışlardır.

İttihat ve Terakki, Mütareke ve Millî Mücadele, I. Dünya Savaşı gibi yakın zamana ait tarihî olayları konu edinen yazarlara **Halide Edip Adivar, Reşat Nuri Güntekin, Nahit Sırrı Örik, Mithat Cemal Kuntay** gibi romancılarımız örnek verilebilir.

Kimi yazarlar ise Osmanlı İmparatorluğu'nun şanlı dönemlerini ele almışlardır. **Kemal Tahir'in Devlet Ana, Tarık Buğra'nın Osmancık romanları** buna örnek verilebilir.

1980 Sonrası Türk Edebiyatında Roman

1980 öncesi modernizmin etkisinde eser veren sanatçılar **1980 sonrasında dünyadaki gelişmelerin de etkisiyle postmodernist tarzda romanlar yazmaya** başlamışlardır.

Orhan Pamuk, İhsan Oktay Anar, Bilge Karasu, Rasim Özdenören, Nedim Gürsel gibi birçok yazar bu yönetime örnek verilebilir.

Bu dönem romancılığımızda, **olağanüstü unsurlara dayalı alegorik anlatımdan ve hayal gücünden yararlanılarak okuyucuyu gizemli bir dünyaya sürükleyen fantastik roman türünde de** eserler verilmiştir. **Barış Müstecaplıoğlu, Orkun Uçar, Alp Aras, Gündüz Ögüt, Saygın Ersin** gibi yazarlar bu roman türüne örnek verilebilir.

Yine bu dönemde günlük yaşantıda rastlanamayan, ilginç, farklı, gizemli olayları konu edinen **macera ve polisiye türünde romanlar da yazılmaya başlanmış** ve giderek yaygınlaşmıştır.

Osman Aysu, Ahmet Ümit, Celil Oker, Cenk Eden, Birol Oğuz gibi yazarlar bu türlerde eser veren sanatçılardır.

1980'lerden itibaren yazarlarımız **postmodernizmin metnin yapısını şekillendiren kimi özelliklerinden** ustaca yararlanmışlardır.

Postmodern Romanın Yapı Özellikleri

Geleneksel roman, birçok yönüyle standart, mantığa dayalı bir içeriğe sahiptir. Yazarlar, nesnel yaklaşımla ele aldığı konuyu belirgin kişi, mekân ve zaman çerçevesi içinde aktarır.

Postmodern **romanda ise yazar, gerçekliği öznelleştirip kurguyu** değiştirir.

Postmodernist yazarın bir kurguyla yetinmeyip kurgu içinde kurgu oluşturmasına **üst kurmaca** denir. Yazar, bunu yaparken de anlatımının kurmaca olduğunu okura sezdirir ya da doğrudan söyler.

Postmodernist roman, **fantastiği gerçeklikle sentezleyerek okura** sunar. **Fantastik öge**, olmayacak bir durumun olmuş gibi aktarılması, hayaî unsurların kullanılmasıdır.

Postmodernist roman anlayışında **tarihî bir olay, durum ve kişilerden yararlanmaya tarihe yönelme** adı verilir.

Tarih, **ders veren bir öge olarak algılanmaz**. Postmodernist romanda tarih, yazarın kurgusunu yerleştirmek için kullandığı bir fondur. **Tarihin oluşumuna büyük katkı sağlamayan kişi ve olaylar** ele alınır. Kimi zaman da tarihî büyük kişiler olağan yaşantıları içinde romana yansıtılır.

Postmodernizmde yazarın resim, müzik, bilim, siyaset, din vb. edebî metnin alanında yer almayan her şeye yönelik yaptığı dolaylı alıntıya metinler arasılık denir.

Metinler arasılık bir hatırlatmadır, bu **hatırlatma özgün ve bireyseldir**. Böylelikle tarihî dönemlerde **üretilmiş bilgiler, sözler, düşünceler doğrudan ya da dolaylı biçimde kurmaca esere eklenir**. Böylece yazar, sahip olduğu kültürel donanımını eserine katar.

Pastiş bir yazarın, **başka bir yazarın ya da anlatım türünün dil ve anlatım özelliklerini taklit** etmesidir.

Parodi, **belli bir metnin konusunun örnek alınmasıdır**. Bir başka deyişle parodi, bir metinden yeni bir metin oluşturmaktır.

İroni, başka bir eserle kurulan ilişkide mizahi bir niteliği amaçlamaktır. Yazar, **örnek aldığı metnin biçim ve içerik özelliklerini, kurgu tekniklerini alaya almak ya da okuyucuyu eğlendirmek amacıyla metni değiştirir**. Böylece bir yapıttan gülünç, eğlendirici yeni bir yapıt türetir.

Türk Dünyası Edebiyatında Roman

Türk dünyası edebiyatı ile **Türkiye dışında yaşayan Kırgız, Kırım, Türkmen, Azeri, Özbek, Tatar gibi bütün Türk boylarının oluşturdukları edebiyat** kastedilmektedir.

Bu boylar, uzun süre Sovyetler Birliği'ne bağlı olarak yaşamışlardır. **Sovyetlerin ideolojik yapısına rağmen bu dönemde bile dil ve anlatım yönünden başarılı eserler** vermişlerdir.

Bu eserler incelendiğinde eserlerde Rus edebiyatının izlerini görmek mümkündür.

Bağımsız birer cumhuriyet hâlinde varlıklarını sürdürmeleri ise ancak Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra mümkün olmuştur.

Türk dünyası edebiyatında şiir, roman, hikâye, tiyatro gibi pek çok edebî türde yazılmış örnekler vardır.

Bu edebiyatlarda da roman ve hikâye türleri bir anda oluşmuş değildir. Sözü edilen türlerin ortaya çıkışında halk hikâyelerinin, destanların, efsanelerin, mesnevilerin, Batılı eserlerin ve bazı Rus yazarların etkisi vardır. **Eserlerde genellikle savaş (özellikle II. Dünya Savaşı), aşk, halkın yaşantısı gibi konular işlenmiştir.**

Türk dünyası edebiyatının önemli roman ve hikâye yazarları arasında **Neriman Nerimanov, İsa Hüseyinov, Sabir Ehmedov, Seyid Hüseyin** (Azeri edebiyatı); **Musa Akyiğit, Muhammed Zahir Bigi** (Tatar edebiyatı); **Cengiz Dağcı, İsmail Gaspıralı** (Kırım edebiyatı); **Cengiz Aytmatov, Ali Tokombaev** (Kırgız edebiyatı) gibi isimler sayılabilir.

Dünya Edebiyatında Roman

Dünya edebiyatında Ernest Hemingway, John Steinbeck, Stephan Zweig, Tolstoy, Dostoyevski, J. D. Salinger, Harper Lee, Gabriel Garcia Marquez pek çok önemli roman yazarı vardır.

XX. yüzyıl; dünya edebiyatında her ülkedeki değişim ve gelişimin, bu değişim ve gelişimin yarattığı çelişkilerin, insanın iç dünyasında oluşan ikilemlerin yansıtıldığı bir dönem olur. Sanatçılar yaşamın anlamını, çağın genel görünümünü yansıtmaya eğilimine girer. Gerçeğe giden yol tek olmadığı için her ülkenin yazarları yeni arayışlar, yeni yönelimler içerisindedir.

Bu yönelimlerden birisi de "**Büyülü Gerçeklik**"tir.

Büyülü gerçeklik, Latin Amerika yazarları ve onların eserleri için kullanılan bir tanımdır.

1960'tan sonra bazı yazarların sıra dışı bir anlayış geliştirmesiyle oluşan bir yönelimdir. Latin Amerika'da yeni bir anlatım olanağı ile etkili olmuştur. Özellikle roman türünde başarılı örnekler verilmiştir. Akımın yayılmasında Avrupa ve İspanya'daki yayıncıların da etkisi büyüktür.

Bu akımda okur, romanın içinde temel bir öğedir. Yeni yöntemlerin sayesinde geleneksel romanın anlatım kalıplarından uzaklaşılır. Eserlerde, **toplumun her kesiminden insana ait bir dil tercih edilir**.

Değişik kahramanlar ve anlatıcılar kullanılır. Gerçeklikten uzak durularak **düş gücüne, büyüye dayalı bir kurguya** yönelinir.

Gerçeküstü ve fantastik unsurlarla gerçeklik birlikte kurgulanır.

Tema: **düşler, hayaller, mitler, perilerle dolu masalımsı anlatımla** verilir.
Okuru her an şaşırtan durumlar ele alınır.

Sözlü halk kültürüne ait **mitler, masallar, destanlar, efsaneler ve halk hikâyeleri** yapı ve anlatım olanakları açısından ustaca karıştırılarak kullanılır.

Jorge Luis Borges'in (Corc Luyis Borges) Alçaklığın Evrensel Tarihi adlı eseri, büyülü gerçeklik akımının ilk eseri olarak kabul edilir. Yönelimin en önemli eseri ise **Gabriel Garcia Marquez'in** Yüzyıllık Yalnızlık romanıdır.

Bizim edebiyatımızda ise bu yönelimin bazı özellikleri **Latife Tekin, Yaşar Kemal, İhsan Oktay Anar ve Nazlı Eray** gibi yazarlarda yer yer görülmektedir.



Klasikhoca.com

SINAVLAR DEĞİŞSE DE SORULAR HEP KLASİK!